

Bærekraftig landbruk

Dokumentet beskriver hvordan konsernet praktiserer vår rolle som pådriver for grønn omstilling i landbruket. Konsepter, produkter, krav og forventninger er utformet for å sikre bærekraftig utvikling av landbruket i vår region og støtte opp under konsernets ambisjon mot netto null i 2050.

Dokumentet omfatter våre kunder som driver virksomhet i landbruket, og skal gi inspirasjon til andre aktører som ønsker å samarbeide mot den grønne omstillingen for landbruket.

Et bærekraftig landbruk

Det norske landbruket er for det meste familieeid og har gått i arv gjennom generasjoner. Forvaltertanken innenfor landbruket er en grunnpilar både for gårdbrukeren og rådgiverne i landbruket; Landbrukseiendommen skal overlates i bedre stand enn den var da man selv overtok eiendommen. Som gårdbruker er du ansvarlig for å forvalte gårdens ressurser, både jord og skog, bygninger og buskap, på en slik måte at det gir et godt grunnlag for kommende generasjoner til å kunne fortsette drift og forvaltning. Dette skaper grunnlag for langsiktighet, investeringer og miljøvennlig forvaltning.

Norsk landbruk har alle forutsetninger på plass for å kunne levere klimasmart og bærekraftig mat. I Norge har vi unike og bærekraftige fortrinn som gir svært godt grunnlag for fremtidig og robust matproduksjon;

- Lite bruk av medisin(antibiotika) og kjemikalier
- Ledende i verden på avl og artsutvikling
- Dyrehelse og plantehelse i verdenstoppen
- En transparent verdikjede med god sporbarhet og god dokumentasjon (data)

Landbruket har også et samfunnsansvar gjennom å produsere trygg mat og nok mat til landets befolkning. Krigen i Ukraina har vist at internasjonal handel av mat kan forstyrres av brudd i forsyningskjedene. Lokalprodusert mat vil både gi reduserte klimagassutslipp og forsterke matsikkerheten.

Landbruket står i dag for omtrent 10 % av fastlandsutslippene i Norge. Det meste av utslippene er fra dyrehold og fra gjødsling. Utslippetsintensiteten er svært høy ut fra den kunnskap og rapportering som gjøres i dag. Det er derfor nødvendig at landbruket omstiller sin virksomhet med fokus på å redusere klimagassutslipp. Alle interessenter bør bidra til at landbruket gjennomfører nødvendig omstilling. Vi ser i dag betydelig forskning og utvikling for å sikre bærekraftige løsninger, som i mange tilfeller også kan bidra til økt lønnsomhet for landbruket. Skal utslippene reduseres må det til en omstilling til et mer plantebasert kosthold. Her er det viktig at landbrukets omstilling følger forbruker. Det er også viktig å påpeke at den kjøttproduksjonen som trengs bør komme fra norsk landbruk. Det er et langt mindre bærekraftig alternativ å importere kjøtt.

Vår ambisjon

Konsernet er blant de største landbruksbankene i Norge målt i utlånsvolum og som tilbyder av landbruksforsikring, og er den dominerende finansaktøren for landbruket i vår region. For konsernet er landbruket den nest største bransjeporteføljen. Omfanget av vår virksomhet gjør at vi har betydelig påvirkning for utviklingen av landbruket i vår region. Konsernet ønsker å ha en større rolle i utviklingen av landbruket enn å kun være en leverandør av kapital. Vi anser oss som en viktig samarbeidspartner for landbruket lokalt og regionalt, men også nasjonalt gjennom et godt samarbeidet med de andre bankene i SpareBank 1 Alliansen.

Konsernet skal være en pådriver for grønn omstilling for landbruket, der ambisjonsnivået er at vår portefølje skal være netto null innen 2050. Ambisjonen skal nås gjennom konsept- og produktutvikling, målrettet kundearbeid på tvers av konsernet og i samarbeid med partnere for å påvirke det grønne skiftet. Vi skal bidra til at landbruket når sine mål i Klimaavtalen mellom landbruket og Staten, og ønsker å bidra med gunstig finansiering av tiltak som samsvarer med Landbrukets Klimaplan. Vi skal støtte opp om bærekraftig forvaltning av naturressursene, bærekraftig produksjon på gårdene, og vil samarbeide med kunder og relevante næringsaktører for å oppnå dette.

Konsernet har som ambisjon å styrke rådgivningen rundt bærekraftige løsninger i landbruket, og å stimulere til at bærekraftige løsninger gjennom gunstig finansiering. Konsernet skal på denne måten bidra til å stimulere våre kunder og forretningsforbindelser til å vurdere hvor bærekraftig egen bedrift er i dag, og hvordan bedriften kan bli mer bærekraftig og gjøre det mer attraktivt å velge gode, bærekraftige tiltak og løsninger. For å realisere dette målbildet samarbeider vi med andre bedrifter og aktører i landbruket.

Klimagassutslipp mot netto null

Konsernet benytter seg av anerkjent standard (PCAF og SBTi) for estimere klimagassutslippene fra våre kunder i utlånsporteføljen og å fremskrive utslippene.

Klimagassutslippene for landbruket er estimert i samarbeid med Asplan Viak ved å koble den individuelle bondes faktiske produksjon med utslippsfaktorer fra livsløpsanalyse. Resultatene for egen portefølje per 31.12.2021 vises i øverste tabell til høyre. Estimaten er heftet ved stor usikkerhet og historikk kan bli oppdatert for å sikre at rapportert endring over tid best mulig reflekterer faktisk endring i utslipp. Fremover forventer vi at våre kunders bruk av Landbrukets klimakalkulator vil gi oss mye bedre kvalitet i måling og fremgang i arbeidet mot netto null.

Landbruksporteføljen er den bransjen med høyest klimagassutslipp i vår utlånsportefølje, selv om vi tar høyde for usikkerheten. Det meste av utslippene knytter seg til dyrehold (spesielt storfe) og gjødsling. Det er derfor viktig for våre kunder å gjennomføre en tilstrekkelig omstilling, både for egen forretningsmodell og for klima. Merk at dette er bruttoutslipp, slik at karbonlagring ikke er inkludert i estimatet.

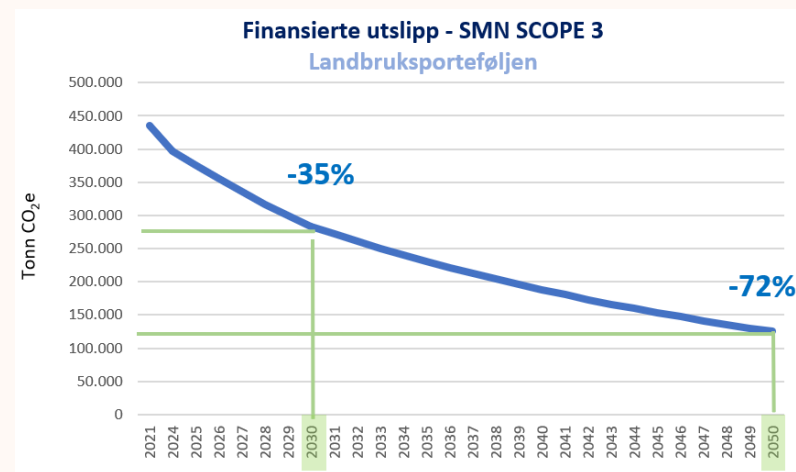
Kravene til et netto null-scenario for vår landbruksportefølje vises i figuren i midten og gir en reduksjon av klimagassutslippene på 35 % innen 2030 og 72 % innen 2050.

Landbrukets klimaplan er næringens avtale med staten for reduksjon av klimagassutslipp. Nederste figur viser planlagt årlig reduksjon fremover. For 2021 var næringens klimagassutslipp på 4,5 mill. tonn CO₂e. Det vil si at næringens ambisjon tilsvarer en 18 % reduksjon av årlige klimagassutslipp i 2030. Dette inkluderer ikke karbonlagring gjennom skogdrift. Våre gårdbrukere forvalter store skogsareal og en forbedret forvaltning vil bidra til betydelig karbonlagring. Konsernet vil jobbe fremover for å øke tempoet i omstillingen for våre kunder, blant annet med å forvente en klimaplan per gårdsbruk og å støtte bøndenes faktiske omstilling.

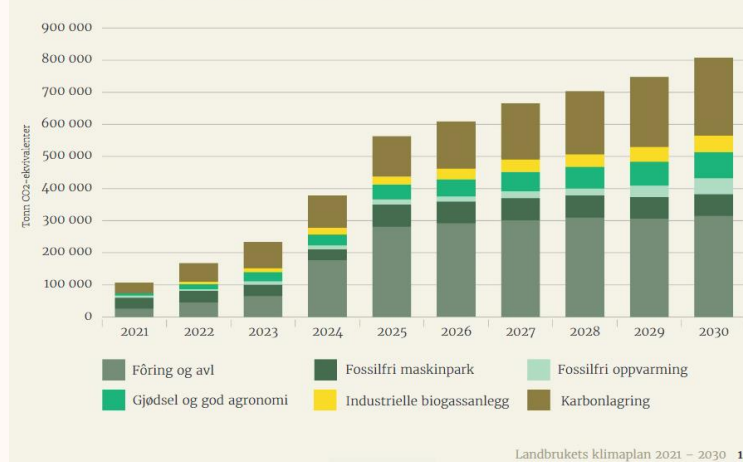
Våre viktigste bidrag for grønn omstilling i nærmeste fremtid er:

- Skape bevissthet hos bøndene og i næringen rundt klimagassutslipp.
- Motivere oppslutningen rundt Klimakalkulatoren og klimaplan.
- Gjøre det lettere å ta grønne valg gjennom vårt tilbud av grønne lån.
- På noe sikt vurdere økt prising for kunder som ikke planlegger for grønn omstilling*

Aktiviteter	Saldo (MNOK)	tonn CO ₂ e	
		SMN Scope 3 ¹	Andel
Drøvtyggere	4.651	256.834	48 %
Øvrige dyr	2.581	96.667	26 %
Dyrking plantebasert	2.341	77.467	24 %
Skogsdrift	193	4.283	2 %
Sum	9.766	435.251	100 %

Figur 2: Årlig klimagassreduksjon i Landbrukets klimaplan 2021–2030

Eksempel på tidsplan for mål og tiltak

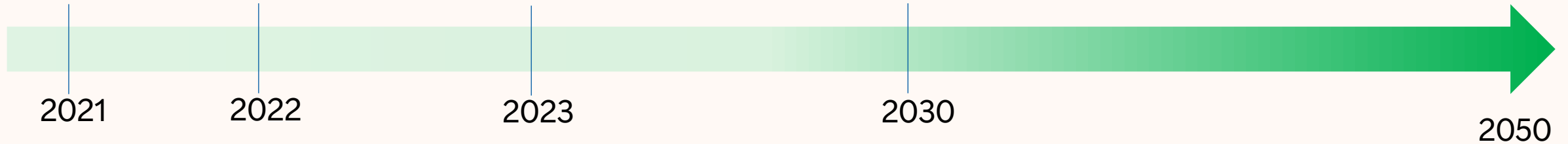
Gjennomført:

- Grønne landbrukslån for energitiltak.
- Eget bærekraftsdokument for landbruk. Beskriver vårt arbeid med bærekraft.

Plan:

- ESG-klassifisering integrert i kredittprosessen.
- Egen kredittpolicy for landbruk.
- Oppfordring til bruk av landbrukets klimakalkulator.
- Alle rådgivere er godt kjent med landbrukets klimakalkulator.
- Bærekraft som del av målstyring.
- Kartlegging av mulighetene som ligger i våre kunders skogressurser og aktiv skogforvaltning.

- **Netto null**
- **Bærekraftig landbruk**

2021

2022

2023

2030

2050

Gjennomført:

- Grønne landbrukslån utvidet til å gjelde alle bærekraftige tiltak.
- Estimering av klimagassutslipp i samarbeid med Asplan Viak.
- Fremskrivning av klimagassutslipp med SBTi.
- Overgangsplan for landbruket.

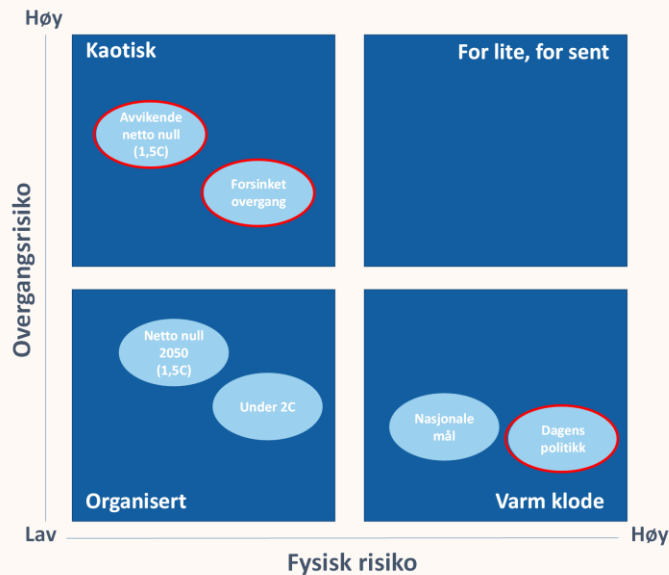
Plan:

- 35 % reduksjon av netto klimagassutslipp fra våre landbrukskunder, herav minst 18 % fra jordbruksaktiviteter
- All finansiering er ESG-klassifisert.
- Alle gårdbrukere har tatt i bruk landbrukets klimakalkulator og laget en klimaplan for sin gård.

Klimascenarier – omstilling og tilpasning

Innledning

Konsernet fokuserer på tre scenarier for fremtidige klimaendringer. Ambisjonene i dette dokumentet er å bidra til en organisert overgang. Våre kunder må imidlertid forberede seg på de tre andre, mer alvorlige scenarioene.

Dagens politikk (fysisk risiko)

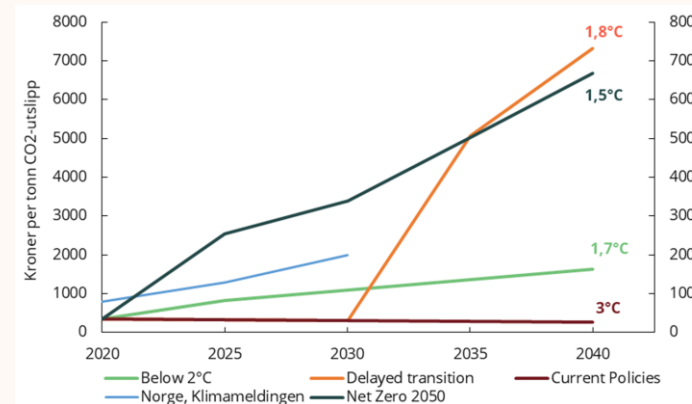
Uten omstilling vil global oppvarming føre til betydelig varmere og mer ekstremt klima. For midtnorsk landbruk vil det føre til både fordeler og ulemper (100-års perspektiv). Fordelene er lengre vekstsesong, bedre vekstvilkår og stor global etterspørsel etter mat. Ulempene er mer flom, lengre perioder med ekstremvær og risiko for nye sykdommer/insekter.

Vi forventer at landbruket klarer å tilpasse seg, men at bøndene må ta hensyn til et smalere værvindu for jordarbeiding og høsting. Det drives kontinuerlig forskning for å

bedre genmaterialet til plantene og få mer robuste plantesorter som tåler ekstremvær bedre.

Avvikende netto null og forsinket overgang (overgangsrisiko)

En kaotisk overgang er preget av akutte tiltak for å redusere klimagassutslipp. Siden landbruket har relativt sett store klimagassutslipp og at betydelige utslipp er konsentrert om storfe, så er bransjen utsatt for politiske grep for å redusere utslipp. Vi har p.t. ikke tilgang til bøndenes omsetning, men Norges Bank har beregnet at en utslippspris på 2.000 kr/tCO₂ vil koste 25 % av landbrukets omsetning. Figuren nedenfor viser utvikling i kvotepris for ulike scenarier.

I en forsinket overgang vil kvoteprisen stige opp mot 8.000 kr/tCO₂. Det tilsvarer hele landbrukets omsetning i kostnad. Det betyr at prisene på storfekjøtt må minst doubles, noe som vil føre til betydelig redusert etterspørsel, som igjen er myndighetenes mål ved slike tiltak.

Klimagassutslippene må reduseres i landbruket for å beskytte deler av næringen mot et kaotisk overgangsscenario. Fleksibilitet for å kunne tilpasse produksjonen etter endret etterspørsel er også viktig.

Bærekraft integrert i vår kjernevirksomhet

Strategisk nivå

Bærekraft er integrert i alle styringsdokumenter for landbruket og i arbeidet med å oppdatere disse minst årlig.

- Bransjeanalyse Landbruk
- Bærekraftig landbruk (dette dokumentet)
- Sjekkliste konsultering landbruk
- Plan og målstyring for landbruk

I tillegg har alle overordnede strategiske dokumenter integrert bærekraft og være førende for landbruk, f.eks. kredittstrategi.

Målstyring

Fra og med planprosessen høsten 2022 skal måleparametere for bærekraft være en del av arbeidsmålene for bank og forsikring. Eksempel på måleparametere kan være:

- Volum grønne lån
- Andel gårdbrukere som bruker klimakalkulator og laget en klimaplan
- Reduksjon i klimagassutslipp (absolutt/intensitet)

Ansvarlig og bærekraftig rådgivning innen bank, forsikring og regnskap

Ambisjonen for rådgivningen mot landbrukskundene er at den skal være ansvarlig og bærekraftig. Ikke bare med tanke på økonomisk bærekraft, men landbruksrådgiver skal også ha kompetanse og kunnskap nok til å kunne diskutere ulike strategier og valg gårdbrukeren står overfor, og være en sparringspartner og motivator for å velge de mest bærekraftige løsningene for gården og drifta. Banken skal være med på å løfte gårdbrukernes kunnskapsnivå om bærekraft.

Landbruksrådgiver skal ha kjennskap til gjeldende nasjonale lover og forskrifter som kunden opererer under og hvilke internasjonale anerkjente konvensjoner kundene forventes å drive sin virksomhet i tråd med. I tillegg skal landbruksrådgiverne ha kjennskap til de mest relevante standardene for landbruket som kundene forventes å følge og ha i orden, som i dag er «Kvalitetssystem i landbruket» og Skogbruksplan.

Landbruksrådgiverne er klar over hjelpeplikten overfor dyr og varslingsplikten vi har til Mattilsynet eller politiet dersom vi har grunn til å tro at dyr blir utsatt for mishandling eller alvorlig svikt i tilsyn og stell, jfr. Lov om dyrevelferd.

Låneprosessen

Her følges i tillegg til policy og retningslinjer på PM og BM «Sjekkliste konsultering landbruk». Her omfattes vurdering av prosjektøkonomi og totaløkonomi. Saksbehandlninga skal ivareta økonomisk bærekraftighet.

I løpet av 2022 skal felles ESG-modul for SpareBank 1 Alliansen ferdigstilles, med eget skjema for landbruk. Skjemaet vil inngå som krav i alle lånesaker.

Forsikring

Konsernet er distributør for Fremtind, som eies av SpareBank 1 Alliansen (65 %) og DNB (35 %). Med bakgrunn i dette, vil Fremtind sitt arbeid rundt bærekraft være viktig for konsernet. Fremtind har ambisjon om å være det ledende forsikringselskapet innen bærekraft.

Fokusområdene for arbeidet med bærekraft er:

- Tilby ansvarsforsikring for naturskade
- Det mest bærekraftige tiltak av alle er skadeforebygging.
- Reparasjon fremfor nytt utstyr etter skade
- Gjennom forsikringsoppgjør stimulere til sirkulær økonomi hos leverandører, og hjelpe kunder til sirkulære løsninger.
- Ivareta restverdier

Regnskap

Regnskapshuset kan ta en posisjon som rådgivere for at gårdbrukerne skal få forbedret sitt klimagassutslipp gjennom bruk av Landbrukets klimakalkulator. Regnskapstallene er en av de viktigste input til klimakalkulatoren, og kompetanse rundt regnskapstall og klimakalkulator gir muligheter for rådgivning. Regnskapshuset setter sin egen ambisjon og eventuelle måltall knyttet til bærekraft, men vi ser et stort potensial for samarbeid i SMN konsernet.

Påvirkningsstrategier

Krav til våre kunder

Konsernet finansierer ikke:

- Tiltak som vil påvirke miljø og klima på en negativ måte (iht. FNs 6 miljømål)
- Oppdyrking av myr uten særskilt godkjenning fra kommunen
- Skogbruk som ikke overholder Skogbruksloven og ikke har godkjent Skogbruksplan og ikke overholder Forskrift om bærekraftig skogbruk.
- Dyrehold som ikke er i henhold til gjeldende lov- og regelverk
- Dyrehold som ikke følger Mattilsynets råd om import og eksport av dyr, produksjonsdyr, dyretransport og slakting.
- Virksomheter som bryter minimumskriterier for menneskerettigheter, involvert i korrupsjon, hvitvasking mm

Forventninger til våre kunder

- Kundene har interesse for et bærekraftig landbruk og for hvordan en selv kan være med å bidra til bærekraftig produksjon på eget gårdsbruk.
- Kundene utvikler og vedlikeholder kompetanse om bærekraftig matproduksjon.
- Kundene tar bærekraftige valg i hverdagen i den grad det lar seg gjøre.
- Kundene tenker langsiktig og med vekt på bærekraft ved nye investeringer
- Kundene bruker Landbrukets Klimakalkulator
 - Beregner egne klimagassutslipp og har en oversikt over de største utslippskildene
 - Utarbeider klimaplan for eget gårdsbruk
 - Deler data med SMN (bankens ønske)
- Kundene har drift som ikke har skadelig påvirkning på våtmark eller sårbare og beskyttede naturområder/verneområder¹

- Kundene utfører ansvarlig bruk av kjemikalier.
- Kundene håndterer lagring og spredning av husdyrgjødsel på en måte som gir minst mulig gassutslipp og avrenning.
- Kundene utfører forsvarlig håndtering av avfall fra egen drift.
- Kundene unngår uansvarlig bruk av antibiotika
- Kundene følger internasjonale eller nasjonale retningslinjer for biologisk mangfold og genteknologi²

Konsernets støtte til våre kunder for bærekraftig omstilling

- Tilby grønne landbrukslån som finansierer:
 - Alle tiltak med dokumentert positiv effekt på klima, miljø og/eller dyrevelferd.
 - Tiltak som bygger på tiltakene i Landbrukets klimaplan
 - Omstilling til annen, mer bærekraftig drift
 - Oppgradering til ny bærekraftig teknologi
 - Energiltak
- Kompetente rådgivere som har god kunnskap om:
 - Bærekraftige løsninger for fremtidens landbruk
 - Vurdering av kundens ESG-risiko
 - Fremtidige krav og forventninger kunden bør ta høyde for i dag
- Støtte gjennom Fondet til prosjekt som har som mål å bidra til mer bærekraftig matproduksjon.
- Se på mulighetene for at Regnskapshuset kan tilby rådgivning med bakgrunn i Landbrukets Klimakalkulator.

Påvirkningsstrategier

Samarbeid med andre aktører

- Samarbeider med Bondelaget lokalt, regionalt og nasjonalt for å hjelpe landbruket å nå sine mål i Klimaplanen.
- Måling av klimagassutslipp i samarbeid med Asplan Viak for å skape oppmerksomhet og bevissthet rundt klimagassutslipp i landbruket.
- Banken er en av eierne av Landbrukets dataflyt, og samarbeider med LDF om utvikling av tjenestene som LDF leverer.
- Samarbeider med de andre bankene i Alliansen og med andre banker gjennom Finans Norge for å få felles forståelse og standarder for vurdering av ESG.
- Samarbeider med andre rådgiverinstanser i landbruket, for eksempel Norsk Landbruksrådgivning og Tine Rådgivning, for å motivere bøndene til ta i bruk klimakalkulatoren og til å ta bærekraftige valg for sin drift og produksjon.
- Deltagelse i «Bondens sikkerhetsnett» for å sikre psykisk helse og dyrevelferd.
- Banken har et samarbeid med frittstående energirådgivere og et mer formelt samarbeid med NTE som leverandør av energirådgivning på gårdene og SMN som finansieringspartner.

Eksternt engasjement

- Informere andre rådgivere i landbruket og gårdbrukerne om bankens arbeid med bærekraft i landbruket og forventinger til landbrukskundene.
- Informere andre rådgivere i landbruket, ikke minst byggerådgivere og imek-selgere, om mulighetene for grønne lån.
- Informere om mulighetene for å søke om samfunnsutbytte.

Landbrukets klimaplan setter føringer for bankens arbeid for å bidra til klimagassreduksjon i landbruket

Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag inngikk en klimaavtale med regjeringen i 2019. Avtalen forplikter landbruket til å bidra med en akkumulert klimagassreduksjon på 5 mill. tonn CO₂-ekvivalenter fra 2021 til 2030. Med utgangspunkt i de 8 hovedtiltakene landbruket selv har satt opp har banken iverksatt aktiviteter og tiltak for å understøtte arbeidet med klimagassreduksjon i landbruket.

1. Klimakalkulator på den enkelte gård

- Landbrukets mål: alle gårder skal ha tatt i bruk klimakalkulatoren og fått tilbud om klimarådgivning innen 2025.
- Bankens bidrag:
 - Bidra til interesse og motivasjon til bruk av klimakalkulatoren
 - Koble klimatiltak og lønnsomhet
 - Regnskapsanalyse og rådgivning basert på resultat i klimakalkulatoren
 - Vurdere krav om bruk av klimakalkulatoren i forbindelse med lånesak

2. Fôring, avl og friskere dyr

- Landbrukets gjør: målretta innsats for å bedre grovfôrkvalitet, husdyravl og friskere dyr som gir mindre klimaavtrykk og annen bruk av tilsetningsstoffer i fôr.
- Bankens bidrag: medfinansiering av relevante prosjekt, eksempelvis prosjektet SPF-gris i Trøndelag og Grovfôr 2020.

3. Fossilfri maskinpark

- Landbruket gjør: fossilt drivstoff erstattes med biodrivstoff eller maskiner som går på elektrisitet, biogass eller hydrogen.
- Bankens bidrag: grønne landbrukslån/gunstig finansiering

4. Fossilfri oppvarming

- Landbruket gjør: går over til fossilfrie oppvarmingskilder.
- Bankens bidrag:
 - Grønne landbrukslån
 - Samarbeid med byggeplanleggere, leverandører og rådgivere - kunnskap og motivasjon

5. Bedre bruk av gjødsel, god agronomi

- Landbruket gjør: bedre utnytting av gjødsel, gradvis innfasing av dekke på gjødsellager, biogassanlegg på gård, bedre drenering av jorda
- Bankens bidrag:
 - Grønne landbrukslån, koble tiltak og lønnsomhet

6. Husdyrgjødsel råstoff i biogassanlegg

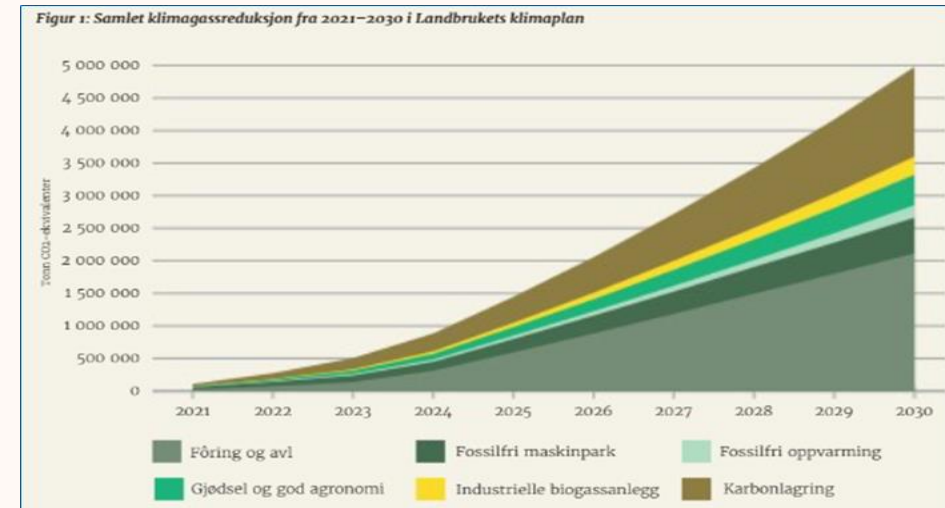
- Landbruket gjør: økt bruk av husdyrgjødsel i biogassproduksjon
- Bankens bidrag: grønne landbrukslån til biogassanlegg på gårdene

7. Jorda som karbonlager

- Landbruket gjør: bruk av fangvekster biokull og beiting

8. Ny climateknologi

- Landbruket gjør: utvikling og innfasing av ny teknologi
- Bankens bidrag:
 - Medfinansiering av prosjekter
 - Grønne landbrukslån

Sammen får vi ting
til å skje

Revisjonshistorikk

Dato	Versjon	Beskrivelse	Godkjent av
des. 2021	1.0	Første versjon av dokumentet ferdigstilt. Publisert på SMN sitt bærekraftsbibliotek	Konserndirektør PM
19.09.2022	1.5	Endret mal og format. Oppdatert innhold, inkludert konsernets netto null-ambisjon	
27.09.2022	1.9	Lagt frem for styret.	
31.10.2022	2.0	Andre versjon ferdigstilt	Konserndirektør PM